

CZU: 316.77:002.6

VALOAREA INFORMAȚIEI PUBLICE ÎN CONTEXTUL DEZVOLTĂRII EXISTENȚEI ȘI COMPETENȚEI SOCIALE

Olesea MOISEEV

Universitatea de Stat din Moldova

Chintesența informației publice este marcată de complexitatea și varietatea crescândă a cerințelor informaționale ale societății. Investigația contemporană descoperă informaționalitatea ca o dimensiune a existenței și ca o importantă resursă a gândirii, acțiunii și, implicit, a vieții sociale. Valoarea informației poate crește datorită organizării unei activități de informare eficiente, prin care mesajul transmis să ajungă operativ și calitativ (nedistorsionat) către public. Implicarea bibliotecii în acest proces eficientizează organizarea activităților informaționale și comunicaționale, ridică nivelul calității prestării și utilizării resurselor informaționale publice, facilitează și extinde accesul la informația de interes public. Astfel, bibliotecile, prin competențele ce le revin, pot contribui eficient la reducerea crizei accesului la informația publică, fiind o alternativă a procesului de informare publică. Valorificarea culturii accesului la informația publică ar mobiliza și cataliza existența și competența socială.

Cuvinte-cheie: *informație de interes public, cerință socială, activitate informațională, instituție infodocumentară, resurse informaționale.*

VALUE OF PUBLIC INFORMATION IN THE CONTEXT OF EXISTENCE AND SOCIAL COMPETENCE DEVELOPMENT

The quintessence of public information is marked by the complexity and increasing variety of the information requirements of society. Contemporary research discovers information as a dimension of existence and as an important resource of thinking, acting and implicitly of social life. The value of information can increase due to the organization of an effective information activity through which the message sent will reach the public in an operative and qualitative (undistorted) way. The involvement of the library in this process streamlines the organization of information and communication activities, raises the level of quality of the public information resources allocation and usage, facilitates and extends access to information of public interest. Thus, through their competencies, libraries can effectively contribute to reducing the crisis of access to public information serving as an alternative to the public information process. Valorizing the culture of access to public information would mobilize and catalyze social existence and competence.

Keywords: *information of public interest, social demand, information activity, info documentary institution, informational resources.*

Introducere

Conceptul „informație” a fost utilizat cu intensitate sporită pe parcursul ultimelor decenii, în cadrul diferitelor domenii, precum informatica, științe ale informării, jurnalismul, științe ale comunicării etc., devenind resursa esențială a dezvoltării sociale. Astfel, „conceptul de informație tinde să devină un concept fundamental al științei și civilizației contemporane” [1], considerată de Stein Buch „o categorie fundamentală a existenței” [2].

Imperativul de bază al dinamismului accelerat al societății contemporane, informaționale, îl constituie asigurarea accesului necondiționat la informația publică. Or, actualmente, perioada de tranziție în Republica Moldova condiționează o serie de factori sociali dihotomici care reflectă diversitatea realității sociale: „faptele individuale și sociale vs reprezentările individuale și colective”, „conștiința individuală și colectivă vs conștiința publică și conștiința civică”, „cerință socială vs incluziune socială” etc.

În contextul demarării procesului de democratizare a societății, care și-a găsit expresie în valorificarea și chiar transformarea „conștiinței publice”, respectiv a „conștiinței civice”, prin cunoașterea și respectarea drepturilor privind informația de interes public și posibilitățile de a o utiliza în viața cotidiană, prin orientarea spre edificarea statului de drept, eliminând fenomenele negative din societate – anarhia, viclenia, demagogia, au fost inițiate reforme care, pe termen lung, să poată dezvolta un angajament social între autoritatea publică și instituția infodocumentară. Astfel, evoluția socială determină o anumită „realitate socială”, caracteristică unei perioade anume, care se formează în temeiul interacțiunii dintre indivizi, pe fondul unor scopuri și interese individuale și sociale. În acest context, asigurarea coeziunii sociale revine instituțiilor sociale care au

responsabilitatea de a îndeplini cerința socială în conformitate cu necesitățile informaționale sociale. Delegarea de noi roluri semnifică disponibilitatea instituției infodocumentare, dar și a celei mediatice, de a se implica în afacerile publice ale comunității. Responsabilitatea socială a instituției infodocumentare poate fi interpretată în calitate de rezultată a evoluției de lungă durată și a unor eforturi constante în promovarea primatului cetățeanului în afacerile sale. Astfel, *cerința socială implică noi modalități pentru a determina acțiunile necesare eficientizării coeziunii sociale.*

Cerința socială este o necesitate ce provine din anumite situații conflictuale sau de criză, pe care o înaintează anumiți indivizi / grupări pentru a obține schimbări în societate. Totodată, cerința socială, cu referire la semnificatul termenului, condiționează o serie de acțiuni, comportamente, atitudini prin care cetățenii (purătorii cerinței sociale) își manifestă necesitățile, problemele, lipsa de oportunități ș.a.

Astfel, putem conchide că orice societate, existentă într-un anumit spațiu și timp, se caracterizează printr-o *anumită cerință socială*, care, la rândul ei, evoluează odată cu societatea.

Scopul cercetării

Scopul cercetării constă în determinarea rolului și utilității informației de interes public în viața cotidiană a cetățenilor. Implicarea instituției infodocumentare în soluționarea problematicii comunitare în aspect informațional, facilitarea accesului la resursele informaționale publice determină poziționarea ei fermă în mediul social.

Clasificarea informațiilor

Potrivit prevederilor internaționale care stipulează și reglementează dreptul persoanelor la informare, informațiile sunt clasificate în trei categorii: informații de interes public (informații publice), informații de interes privat (informații private) și informații de interes personal (informații personale).

Informațiile de interes public reprezintă orice date sursa cărora sunt instituțiile publice. La ele se referă: instituții ale administrației de stat, naționale, locale, instituții cu vocație națională, autoritățile naționale ș.a. sau chiar instituții de drept privat, dacă acestea folosesc în activitatea lor resurse publice (bugete, proiecte, personal, resurse materiale ș.a.). Caracterul public al informațiilor de interes public evidențiază faptul că aceste informații trebuie să fie accesibile opiniei publice.

În categoria informațiilor publice deosebim informații clasificate și informații neclasificate [3]. În dependență de aspectul atribuit, informațiile publice clasificate pot fi de mai multe genuri. La ele se referă informația oficială, informația despre activitățile administrației publice centrale și locale, sursele de formare și metodele de utilizare a bugetelor locale, starea mediului, starea de sănătate a populației, informații despre produse, ecologie, proiecte economice curente și de perspectivă etc. În viziunea românească, informațiile clasificate sunt informații al căror acces este restricționat pentru anumite persoane sau grupuri. Aceste informații sunt etichetate fiecare cu un anumit nivel de securitate [4].

Informațiile de interes privat sunt acele date care au ca sursă instituțiile private, precum: societăți economice, de prestări servicii ș.a., care utilizează resursele proprii pentru îndeplinirea misiunilor lor. Totuși, există situații când unele instituții private dau publicității diverse informații private pentru că, într-un fel sau altul, serviciile, produsele lor afectează, mai mult sau mai puțin, interesele publicului sau relațiile instituției respective cu anumite categorii de public. Astfel, anumite informații private, care țin strict de serviciile sau de produsele oferite publicului, potrivit legii, sunt făcute publice.

Informațiile de interes personal reprezintă datele referitoare la persoane. Spre deosebire de informațiile publice, informațiile personale au un caracter privat. Totuși, există situații când și aceste informații sunt făcute publice, în condițiile prevăzute de lege. De regulă, aceste excepții vizează datele personale ale persoanelor publice, în perioada când acestea îndeplinesc funcții publice. Cu toate că informațiile personale constituie obiectul curiozității publicului, ele nu pot deveni publice fără consințământul persoanelor. Se cere de menționat faptul că interesul public nu reprezintă întotdeauna interesul publicului [5].

Interesul public reprezintă expresia unei nevoi sociale care face obiectul unui act normativ prin care se stabilește și autoritatea ce urmează să o satisfacă, precum și cadrul organizatoric corespunzător.

Chintesența „interesului public” se explică prin faptul că reflectă o necesitate socială susținută de puterea politică, nevoie ce nu poate fi îndeplinită de inițiativa particulară. Totodată, presupune un cadru legislativ ce precizează limitele de acțiune ale funcționarilor publici care urmează să satisfacă nevoile sociale respective, constituind obiectul de activitate al unei autorități publice, cu un anumit grad de generalitate, și care își poate modifica conținutul în timp [3, p.90].

În această ordine de idei vom defini *puterea politică* drept un ansamblu de prerogative cu care este înzestrată autoritatea publică în scopul de a reprezenta și apăra interesul public (general), care trebuie să prevaleze interesului individual.

Prerogativele sus-numite fundamentează capacitatea de drept public al instituției care: adoptă în mod unilateral acte (decizii) administrative cu caracter executoriu din oficiu, aplică direct măsuri de constrângere cu caracter preventiv, de sancțiune sau execuție silită, pune în aplicare și sancțiunile penale, stabilite de instanțele judecătorești prin hotărâri definitive [3, p.94].

„*Informația de interes public reprezintă o informație vie care ajută oamenii să trăiască*” (UNESCO)¹. În contextul prezentei cercetări, adjectivul „viu” semnifică în mod generic caracteristicile definitive ale informației publice în raport cu realitatea „socială”. Calificativul atribuit informației publice remarcă în mod pregnant caracteristici precum „actualitate”, „putere”, „în viață/de viață”, „real” etc. Este o apreciere pe cât de impresionantă la prima vedere, pe atât de esențială, pentru fiecare membru al societății, întrucât consolidează implementarea democrației; oferă răspuns la diverse probleme de natură juridică; oferă posibilități de luare a deciziilor vitale în cadrul familiei; facilitează derularea afacerilor personale și a altor inițiative [2, p.13-14].

Evidențiind valoarea informației de interes public, pentru a marca adecvat substanța ei socială, literatura în domeniu reflectă o diversitate de abordări, mai mult sau mai puțin plauzibile.

Cu toate acestea, poziția autorilor J.J.Van Cuilenburg, O.Scholten și G.V. Noomen este formulată tranșant: „elaborarea unui etalon universal al valorii informației nu este posibilă”.

Sondajele sociologice efectuate în țările cu democrații avansate (SUA, Franța, Marea Britanie, Suedia etc.) demonstrează nivelul de utilitate și credibilitate pe care îl are societatea vizavi de bibliotecă. Așadar, în SUA 95% din populație sunt convinși că bibliotecile joacă rolul esențial într-o democrație, asigurând și promovând accesul la informație prin serviciile și produsele pe care le oferă publicului; urmează Franța cu 78%, Finlanda cu 76%, Australia, Canada, Danemarca, Marea Britanie, Suedia și Olanda unde procentul general se ridică la 70%. Întâmplător sau nu, datele sondajelor menționate anterior coincid, aproape în întregime, cu procesul de legiferare a accesului la informație în aceste țări.

În contextul studiului de față, vizibilitatea, transparența privind acțiunile pe care le desfășoară instituția infodocumentară pentru comunitate și în parteneriat cu comunitatea reprezintă un exemplu de conlucrare și de armonizare a intereselor, dar și a necesităților publicului. Cetățenii pot influența gama serviciilor prestate de bibliotecă, încât să acopere așteptările și necesitățile lor.

Schimbarea axei priorităților bibliotecilor publice în vederea promovării și extinderii accesului la informația de interes public și a informației comunitare constituie liantul în deschiderea și democratizarea bibliotecii publice, dar și a comunității în general. Extinderea accesului la informația publică prin intermediul bibliotecii nu se limitează doar la transmiterea informației de la sursa de informare la destinatar. Dialogul, asistența informațională, serviciile de referință, serviciile de consultanță și de consiliere conduc la „menținerea coeziunii comunității”, la educație pentru valorile comunitare/ naționale etc., la susținerea problemelor majore cu care se confruntă societatea.

Estimarea valorii și importanței informației publice

Necesitatea și utilitatea informației de interes public a reprezentat scopul cercetării sociologice „Percepția informației publice de către cetățenii Republicii Moldova”. Sondajul a fost realizat în șapte raioane din Republica Moldova (Soroca, Cimișlia, Godeni, Râșcani, Bălți, Cahul și Ungheni). Perioada de desfășurare a cercetării a cuprins anii 2012-2015. Studiul a permis o evaluare a importanței informației publice la nivel național. Astfel, s-a constatat că peste 60% din numărul total de utilizatori nu beneficiază întotdeauna de informația necesară. Totodată, sondajele sociologice și cercetările efectuate de Centrul Acces Info atestă un deficit de cultură a accesului la informație, atât la nivelul autorităților publice, cât și al cetățeanului. Această inconveniență trebuie eliminată prin deschiderea autorităților publice și cultivarea cetățeanului responsabil. Deci, implicarea mai activă a bibliotecilor în formarea culturii informaționale, în organizarea publicului în raport cu capitalul informațional ar mobiliza și cataliza dezvoltarea socială.

¹ Msc.Barbro Wigell-Ryynanen, Consilier pentru Problemele de Bibliotecă în Ministerul Culturii din Finlanda. *Asigurarea accesului la informație, cunoaștere și experiență culturală*, material prezentat în cadrul forumului internațional „Cartea. România. Europa”. București, 2009.

Totodată, formarea continuă a specialiștilor în informare și documentare care a avut loc în aceeași perioadă a permis creșterea competenței profesionale a bibliotecarilor. Cursul „Servicii informaționale pentru bibliotecă. Diversificarea serviciilor informaționale” a oferit instruire și consultanță specialiștilor în informare și documentare din Republica Moldova. Implementarea noilor servicii informaționale a făcut să crească simțitor interesul față de bibliotecă, numărul vizitatorilor fizici și al celor virtuali s-a dublat, ceea ce confirmă utilitatea accesului la informația publică pentru cetățeni. Astfel, societatea a devenit mai informată în domeniul public, iar biblioteca și-a demonstrat grija față de oamenii pentru care există și funcționează, transformându-se într-un adevărat Centru de Informare a Comunității.

În opinia lui David Randall, valoarea informației depinde de organizarea activității informaționale. Astfel, valoarea de informare condiționează valoarea informației prin calitatea și operativitatea prin care a fost difuzat mesajul, ca *răspuns* la necesitățile informaționale curente sau anticipează cerințele informaționale ale individului / comunității [2, p.14-15].

Esența informației publice este marcată de complexitatea și varietatea crescândă a cerințelor informaționale ale societății noastre. Astfel, interesul general rezultă din deficitele arbitraje între interesele individuale și cele categoricale, răspunzând căutării de semnificație și nevoii de relație [5, p.20-21]. De aceea, informațiile de interes public sunt adesea polivalente, ceea ce conduce la o interacțiune informațională dificilă. Or, interesul general se formează „dintr-un compromis al interesului indivizilor și al grupărilor societății, care consimt existența contractului social, în cadrul căruia apar legile, reglementările și jurisprudența. Interesul general rămâne întotdeauna deschis controverselor și recursului făcut de indivizi sau minorități atinse de o decizie publică” [1, p.201-202].

Concluzii

- Informația de interes public reprezintă o dimensiune a existenței și o importantă resursă a gândirii, acțiunii și implicit a vieții sociale.
- Valoarea informației publice este reflectată prin relevanța socială, prin efectele pe care le produce asupra individului / societății.
- Rolul informației poate crește datorită organizării unei activități de informare eficiente prin care mesajul transmis să ajungă operativ și calitativ (nedistorsionat), încât să poată fi utilizat în diferite scopuri personale, familiale, de afaceri etc.
- Informația de interes public este puțin cunoscută de către public / cetățeni, dar și posibilitățile de a o utiliza în viața cotidiană.
- Accesul la informația de interes public este legiferat în Republica Moldova, dar prevederile legale sunt aplicate în practică doar uneori.
- Nivelul culturii accesului la informația publică este scăzut sau nu există. În Republica Moldova este necesară o valorificare a procesului de educație civică ce ar conduce spre responsabilizarea ambelor părți.
- Cetățenii Republicii Moldova sunt informați insuficient despre domeniul public, ceea ce conduce la formarea unei crize a accesului la informația publică.
- Instituțiile infodocumentare, prin competențele ce le revin, pot contribui eficient la reducerea crizei accesului la informația publică, fiind o alternativă a procesului de informare publică.
- Implicarea instituției infodocumentare în soluționarea problematicei comunitare în aspect informațional, facilitarea accesului la resursele informaționale publice determină poziționarea ei fermă în mediul social, obținând statutul de centru de informare a comunității.

Orice estimare a valorii informației este relativă și personalizată. Aprecierea se face, de obicei, ocazional, în funcție de valoarea pragmatică a informației. În condițiile democratice accesul la informația publică este inevitabil [3, p.96]. În ceea ce privește valoarea informației de interes public, putem afirma cu toată convingerea că reprezintă esența edificării societății democratice.

Referințe:

1. COBLEAN, O. Comunicarea societală și rolul bibliotecii în asigurarea accesului la informația publică în Republica Moldova. În: „Cercetare și inovare – perspective de evoluție și integrare europeană”: Conferința științifică a masteranzilor și doctoranzilor, 23 septembrie 2009. Chișinău: CEP USM, 2009, p.201-202.

2. COBLEAN, O. Cerința socială vs incluziunea socială: asigurarea accesului la informația publică. În: *Mass-media: între document și interpretare*: Tezele comunicărilor științifice ale participanților la Congresul Internațional de Istorie a Presei. Chișinău: CEP USM, 2012, p.13-16.
3. BURCIN, O., DRĂGHICI, C.-V., IACOV, A., UNGUREANU, D. *Teoria generală a comunicării*. Craiova: Sitech, 2010, p.74-96.
4. WARSCHAUER, M. Universal Access in the Information Society. In: *Social capital and access*. 2012, no2(4), p.315-330. Disponibil: http://libres.curtin.edu.au/libbers/3n1/pub_space.htm
5. DEEGAN, M., TANNER, S. *Digital futures. Strategies for the information age*. London: Library Association Publishing, 2002, p.13-21.

Date despre autor:

Olesea MOISEEV, lector universitar, Facultatea de Jurnalism și Științe ale Comunicării, Universitatea de Stat din Moldova. **E-mail:** coblean.olesea@gmail.com.

Prezentat la 03.05.2018